

applio
25585

CPW

12 SEP 1963

Natuur SBB

Wetenschappelijk

Archief NB

16F

EXCURSIERAPPORT.

Provincie : Drente

Datum : 22-7-1959

Gemeenten : Diever en Ooststellingwerf

Waarn.: E.R.v.d.Voo

Top. kaart: 16 F, 1:25.000

Plassenverordening: nr. 51

bosw. appelschen

Grensveen ten noord-oosten van Wateren.

Geografische ligging:

Het Grensveen, door de Friese Landweer (provinciale grens) in een Drents- en Friesgedeelte gescheiden, ligt op 2 km. ten n.o. van Wateren en aan de z.-rand van de Appelsgasche zandduinen (zie schets bij Ganzenpoel in de gemeente Diever). Het beslaat een oppervlakte van \pm 6 ha..

Geologische- en bodemkundige gesteldheid van de omgeving:

Het Grensveen staat op de geologische kaart (blad 16 II, 1:50.000) als moeras aangegeven (1934). Het ligt in een fluvio-glaciaal dek ter dikte van meer dan 20 dm. (II 4), dat aan de n.- en w.-zijde door een stuifzandgebied (I 13 z) is omgeven, terwijl het aan de o.-en z.-zijde door een inmiddels ontgonnen strook hoogveen (I 4 v) wordt begrensd. In de noordelijke helft van dit gebied van fluvio-glaciale zanden ligt tegen hoge stuifzandheuvelds aan het \pm 6 ha. grote Grensveen.

Volgens de "Bodemkaart van Nederland", blad 16 Oost, 1:200.000 van de Stichting voor Bodemkartering, 1955, ligt het Grensveen in een complex van zwak-lemige en niet-lemige zandgronden zonder grondwaterroest binnen 50 cm. (bodemtype 241), nagenoeg geheel ingesloten door hoge fijnzandige zandgronden zonder grondwaterroest binnen 50 cm. en zonder humeuze bovenlaag (235 e).

Volgens eigen waarnemingen ligt het Grensveen in een komvormige laagte van een vooral in het n., w. en z. sterk geaccidenteerd terrein.

Milieu en vegetatie:

Het Grensveen bestaat uit 1/3 zuidelijk (Drents) gedeelte en een 2/3 noordelijk (Fries) gedeelte, welke door een bij het venen uitgespaarde, o.-w. gerichte, ruim 1 m. brede dam zijn gescheiden.

Beide

Beide delen bestaan uit een open waterplas en oevervegetaties. De totale wateroppervlakte van de beide waterplassen bedroeg ± 3 ha.. De waterdiepte bedroeg op de bezoekdag van deze abnormale droge zomer in het centrum ± 50 cm. en langs de oever ± 25 cm.. De zwak naar de recht afgestoken, bochtige, van vele in huneuze voorzicne, oevers opglooiende zandbodem was met een dikke, slappe, zandige veenmodderlaag bedekt. De pH van het heldere water bedroeg 5,4.

Het open water bevatte op de meeste plaatsen een submerse, zwevende dikke veenmoslaag van Sphagnum crassycladum, met de varieteit obesum en met als begeleidende soort Sphagnum cuspidatum var. plumosum. Nabij de oevers waren de recent drooggevalle plekken bedekt met Juncus bulbosus var. fluitans en genoemde veenmossoort (opname 59.051).

Op beschut gelegen plaatsen, in inhammen kwam Eleocharis palustris, meest in het z.w. gedeelte van de noordelijk plas, vegetatievormend voor. Verder werd Sparganium angustifolium vegetatievormend aangetroffen, namelijk over een oppervlakte van $\pm 100 \text{ m}^2$ in de z.o. hoek van de noordelijke plas (opname 59.049) en op enkele plekje van de n.- en o.-oever van dit plasgedeelte (opname 59.051) benevens in een tweetal stroken van $6 \times 4 \text{ m}^2$. en $15 \times 1-3 \text{ m}^2$. langs de z.oever van de zuidelijke plas.

Aan de w.-zijde van beide plassen en wel het opvallendste in de noordelijke plas vormde Carex rostrata over een grote lengte een 6-10 m. breed zegge-moeras. Aan de waterzijde hiervan staan hier veel verspreide pollen van Molinia coerulea en Juncus effusus.

Aan de z.-zijde van het zegge-moeras was een 10 m. lange en 5 m. brede poel aanwezig waarin Utricularia minor (bloeiend !) en Sphagnum crassycladum var. obesum een gezelschap vormden (opname 59.050), dat nog al eens aangetroffen wordt in turfgaten en gegraven putten in oevervegetaties van veenplassen. Aan de landzijde werden het zegge-moeras en de poel begrensd door een 6 m. brede zône met Eriophorum angustifolium. Verder landinwaarts bevond zich aan de w.-zijde een smalle gordel van Molinia coerulea die aan de n.-, o.- en z.-zijde 10-20 m. breed was en hier aan de waterkant grensde. In deze gordel kwam Eriophorum angustifolium vrij veel voor, terwijl ook regelmatig haarmos- en veenmosbulten, hier en daar laag struikgewas van Salix aurita en Betula pubescens, mede aspectbepalend waren.

Behalve

Behalve aan de n.-zijde waar zich hoge stuifzandheuvelds bevonden, was het Grensveen op korte (in het w. en o.) of langere afstand (in het z.) omgeven door naaldbos.

Behalve de genoemde aspectbepalende soorten werden gevonden: in het open watergedeelte op recent drooggevallede plekken: *Comarum palustre* (op één plek vegetatievormend), *Eleocharis multicaulis* (zeer weinig bij n.- en o.-oever), *Glyceria fluitans* en *Agrostis canina*, *Hydrocotyle vulgaris* (sporadisch) en *Sphagnum rufescens*, in de *Molinia*-zone *Sphagnum cuspidatum* var. *falcatum*, *S. palustre*, *S. papillosum*, *Carex nigra* en *Erica tetralix*.

Avifaunistische waarnemingen:

In en om de waterplas en in de verdere omgeving werden de navolgende vogelsoorten gehoord of gezien: geelgors, kneu, kieviten, zomertalingen, witgatje en dodaars.

Conclusie:

Het Grensveen is in vegetatiekundig opzicht een interessant gebied en in landschappelijk opzicht door de aanwezigheid van de hoge, niet beboste Appelsgasche zandduinen bijzonder fraai. Van het twintigtal waterplassen, die in de gemeenten Diever en Ooststellingwerf werden bezocht, bleef het Grensveen tot één van de typen te behoren, die het verst in de richting van matigvoedselrijk milieu ontwikkeld zijn. Een gezelschap van de zeldzame associatie van *Sparganium angustifolium* en *Sphagnum obesum* Tx 1937 was hier namelijk duidelijk aanwezig (zie ook veenplas en veentje aan de weg van Diever naar Doldersum en het Kruidsveld).

Doordat de zandweg die aan de n.-zijde langs het Grensveen loopt in de gunstige omstandigheid verkeert moeilijk berijdbaar te zijn, komen er relatief weinig bezoekers. Het terrein is evenwel zo attractief, dat deze weinige bezoekers er een intensief gebruik van maken. Het plantendeel vertoont vooral aan de o.-zijde veel slijtage door betreding en verder wordt er allerlei rommel achtergelaten

Het Grensveen is in de Plassenverordening van Drenthe 1956 opgenomen. De bescherming van het terrein verdient de volle aandacht.

N.B. Er werd een planktonmonster genomen.

Opname

Opnamen van het Grensvveen, Gemeenten Diever en Ooststellingwerf,
22-7-1959, E.E.v.d.Voo.

Opname 59.049:

Z.o.-hoek van de noordelijke plas *Sparganium angustifolium*
 100 m².. Begrenzing open water met veel *Sphagnum crassiciadum*
 var. *obesum*.

Bodemprofiel: veenmodderlaagje op slap, grijs humeus zand;
 op 65 cm. diepte bruin veenslik, op 95 cm. donkerbruine harde
 fijne zandige bodem.

Opname 59.050:

W.-zijde van noordelijk plas. Poel van 10 x 5 m². (zie tekst)
Utricularia minor.

Bodemprofiel: als 59.049.

Opname 59.051:

Recent drooggevalle plasbodem bij de n.-oever van de
 noordelijke plas. Vegetatie van *Juncus bulbosus*. 2 x 1,50 m²..

Bodemprofiel 2 cm. niet verteerde moslaag; 22 cm. gedeeltelijk
 vergane veenmoslaag, zandbodem.

Opname	59.049	59.050	59.051
Waterstand in cm.	30	35	-5
Proefvlakte in m ² .	3x3	1x1	1,50x1
Totale bedekking in %	100	100	100
Helophytenlaag in %			40 35
Nymphaeïdenlaag in %	70		
Elodeïdenlaag in %	100	100	90 (moslaag)
Hoogte helophytenlaag in cm.	15	5	<u>10-15</u> 25
<i>Sparganium angustifolium</i>	4.5 fl fr	-	1.2 fl fr
<i>Utricularia minor</i>		4.5 fl 2	-
<i>Juncus bulbosus</i> var. <i>fluitans</i>		-	3.3 fl
<i>Eleocharis multicaulis</i>		-	r.3 fl
<i>Carex rostrata</i>		-	(+.2 v)
<i>Sphagnum crassiciadum</i>		-	5.5 v
<i>S. crassiciadum</i> var. <i>obesum</i>	5.5 v	4.5	-